Нехай після нас залишиться світло

Дві амбіції не мусять затінювати одна одну

Laura Bellini

Нехай після нас залишиться світло

Дві амбіції не мусять затінювати одна одну

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384903766

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Ціна власного світла 11
Розділ 2 - Межі та обіцянки 21
Розділ 3 - Температура довіри 32
Розділ 4 - Після роботи 41
Розділ 5 - Право відмовити 50
Розділ 6 - Світло між нами 61
Розділ 7 - Ім'я, написане світлом 71
Розділ 8 - Світ за межами склодувної майстерні 81
Розділ 9 - Ризик, закарбований у склі 92
Розділ 10 - Місце для двох 103
Розділ 11 - Те, про що ми не сказали 115
Розділ 12 - Прізвище під проєктом 126
Розділ 13 - Ціна визнання 137
Розділ 14 - Між бажанням і правдою 147
Розділ 15 - Під чужим прізвищем 157
Розділ 16 - Відстань між вогнями 168
Розділ 17 - Власний голос 177
Розділ 18 - Місце для двох прізвищ 187
Розділ 19 - Два прізвища, одна історія 199
Розділ 20 - Нехай після нас залишиться світло 209

INTRO

Перше, що я відчула, увійшовши до цеху, було тепло. Не приємне домашнє тепло і не сухе повітря від батареї. Це було густе, майже відчутне на дотик тепло, що осідало на шкірі й проникало під одяг, пахло металом, пилом і чимось мінеральним, чому я не могла дібрати назви. Я зупинилася за жовтою лінією, намальованою на підлозі, й деякий час спостерігала, як чоловік на протилежному боці цеху обертає на кінці довгої склодувної трубки кулю розпеченого скла. Вона була помаранчева, майже біла всередині, наче крихітне сонце в руках людини, яка точно знала, скільки може йому дозволити.

Саме заради цього я сюди приїхала.

Не за сонцем. За контролем.

До зустрічі залишалося сорок дві хвилини. Я мала теку, повну креслень, і план, над яким працювала сім місяців. Шість світильників. Одна колекція. Скло ручного формування, без удаваної досконалості, з ледь зміщеною віссю світла, завдяки чому кожен виріб мав виглядати після настання темряви інакше, ніж удень. Я знайшла відповідну технологію, розрахувала витрати, провела переговори з галереями у Варшаві, Берліні та Копенгагені. Мені бракувало лише майстерні, здатної виготовити скло саме так, як я хотіла.

Майстерні Маурицію Клоса.

Саме усвідомлення того, що мені потрібна ще чиясь допомога, дратувало сильніше, ніж мало б.

Я дістала телефон, сфотографувала світло, що відбивалося від сталевого столу, й машинально провела

пальцем по екрану, ніби вже зараз могла скадрувати з цього готовий світильник. Скло повинно розсіювати світло, а не ув'язнювати його всередині. Мої проєкти завжди починалися з цього речення. Люди купували світильники, бо потребували предмета. Я ж проєктувала їх так, щоб за кілька тижнів люди переставали помічати сам предмет і починали бачити простір, який він створював.

— Пані Сова?

Я обернулася.

Чоловік, який прямував до мене, не був схожий на когось, кого послали з рецепції зустріти гостю. На ньому не було ані сорочки, ані піджака — лише темна футболка, робочі штани й захисні окуляри, підняті на голову. Сиві пасма на скронях він і не намагався приховати. На лівому передпліччі виднівся світлий шрам, долоні були припорошені матовим пилом, а погляд залишався аж надто спокійним як для людини, яка запізнилася на зустріч на дев'ять хвилин.

Я поглянула на годинник.

— Якщо ви Маурицій Клос, то так.

Кутик його рота ледь сіпнувся.

— Починаємо з пунктуальності?

— Ми почали дев'ять хвилин тому.

— Отже, таки з неї.

Він підійшов ближче й простягнув мені руку. Рукостискання було міцним, але без демонстративності. Таким, що радше підтверджувало присутність, ніж намагалося щось довести.

— Маурицій Клос. Перепрошую. У нас тріснув плафон під час відпалу. Я вирішив спочатку з'ясувати чому, перш ніж почну розповідати вам, що в нас усе працює ідеально.

Це мало б мене обеззброїти.

Не обеззброїло.

Зате зацікавило.

— Ідеальні речі рідко мене цікавлять.

Він глянув на теку під моєю рукою.

— Тоді, можливо, нам пощастило.

Він рушив уздовж цеху, а я пішла за ним. До кабінету він мене не повів. Натомість ми минули дві печі, стіл, заставлений інструментами, і кілька дерев'яних форм, потемнілих від багаторічного використання. Через кожні кілька метрів його хтось зупиняв. Він відповідав коротко, не підвищуючи голосу. Одного разу змінив рішення після єдиного речення працівника. Іншого разу попросив нічого не виправляти, а залишити як є й оглянути після охолодження. Він не грав роль власника. Йому це було не потрібно.

І саме в цьому полягала проблема.

Мені подобалися компетентні люди.

Занадто сильно.

— Я очікувала побачити стіл, каву й обговорити терміни, — сказала я.

— Усе це буде пізніше. Спочатку хочу показати вам, чому половина ваших креслень не втілиться так, як ви задумали.

Я зупинилася.

Він зробив іще два кроки, перш ніж це помітив.

— Перепрошую?

Він обернувся й подивився на мене без тіні каяття.

— Я переглянув матеріали, які ви надіслали.

— І за дев'ять хвилин встигли вирішити, що половина з них не спрацює?

— Ні. Учора мені знадобилося на це майже дві години.

Я відчула першу, дуже виразну тріщину у своєму плані на день.

— Цікаво, що ви не написали про це в листі.

— У листі ви відповіли б, що треба знайти спосіб.

— Бо його треба знайти.

Цього разу він усміхнувся по-справжньому.

Не широко. Не кокетливо. Як людина, яка щойно почула саме те, чого й очікувала.

— Саме тому я вас і запросив.

Мені не подобалося, що одного речення вистачило, аби мій гнів посунувся на кілька сантиметрів у бік цікавості.

Маурицій відчинив важкі двері до меншого приміщення. На полицях стояли зразки скла: молочно-білі, димчасті, прозорі, забарвлені в масі. Одні були гладенькі, інші — хвилясті, наче хтось зупинив у них рух води. Посеред столу лежала роздруківка одного з моїх проєктів. Моє креслення було помережане олівцевими позначками.

Я відразу підійшла ближче.

— Це мої пропорції.

— Знаю.

— Ви їх змінили.

— Я позначив місця, де скло вирішить інакше, ніж ви.

Я підвела очі.

— Скло не ухвалює рішень.

— Отже, ви ще з ним не працювали.

Я мала б сприйняти це як зверхність. Натомість почула в його голосі щось знайоме з власного. Упевненість, що походила не з переконання у власній непомильності, а із сотень помилок, зроблених раніше.

Маурицій узяв зі столу невеликий зразок бурштинового скла й підніс його до світла. На перший погляд він був надто важким, надто темним для мого проєкту. Потім чоловік посунув його на кілька сантиметрів, і я побачила тонку золоту смугу, що проходила крізь середину матеріалу.

Якусь мить я мовчала.

— Температура змінює розподіл кольору, — пояснив він. — Якщо спробуємо зробити точнісінько те, що ви намалювали, отримаєте гарний предмет. Якщо дозволимо матеріалу трохи відступити від проєкту, можете отримати світло.

Я простягнула руку.

Він не одразу передав мені зразок.

Наші погляди зустрілися над шматочком скла.

— Можна? — запитала я.

Лише тоді він поклав його на мою долоню.

Скло було прохолодним і важчим, ніж здавалося. Я посунула його під лампою. Золота лінія з'явилася знову, цього разу на моїх пальцях.

Я вже бачила цей світильник.

Не той, що був на моєму кресленні.

Кращий.

Це відкриття роздратувало мене майже так само сильно, як і захопило.

— Ви казали, що половину проєктів не вдасться реалізувати.

— Так.

— А друга половина?

Маурицій сперся долонею об стіл. Він стояв навпроти, достатньо близько, щоб я відчувала тепло цеху, яке йшло від нього, і слабкий запах диму, хоча раніше я не бачила, щоб він курив.

— Друга половина може стати початком чогось, чого жоден із нас не створив би самотужки.

Я опустила погляд на власне креслення, вкрите його зауваженнями.

Я приїхала сюди, щоб знайти виконавця для своєї колекції. Він мав отримати документацію, оцінити вартість виробництва й довести, що здатен реалізувати мою ідею, не зазіхаючи на те, що належало мені.

Менш ніж за чверть години я починала розуміти, що Маурицій Клос не збирався просто виконувати чиїсь вказівки.

Найгірше було те, що вперше за багато місяців мені справді хотілося почути, що він запропонує.

Я підвела голову.

— Гаразд. Покажете мені, де ще, на вашу думку, я помиляюся?

На якусь секунду він подивився на мене так, ніби це запитання мало значно більше значення, ніж розмова про скло.

— Якщо ви справді хочете знати.

Я хотіла.

І саме тому, стоячи навпроти нього в бурштиновому світлі склодувної майстерні, я вперше подумала, що мій ретельно захищений план може не пережити цієї зустрічі.

Я лише не знала, чого боялася більше: того, що Маурицій спробує його змінити, чи того, що я дозволю йому змінити також щось у мені.

Розділ 1 - Ціна власного світла

Маурицій розклав на столі ще три креслення, і я відразу помітила, що він розташував їх не за нумерацією. Він вибрав ті, які вважав найскладнішими. Якусь мить я спостерігала за його руками, що пересували аркуші по дерев'яній стільниці. Це були руки людини, звиклої до ваги, температури й матеріалу, який не пробачав неуважності. І все ж із моїми проєктами він поводився напрочуд обережно, особливо як для чоловіка, який щойно безцеремонно поставив під сумнів половину моєї роботи.

— Почнімо з цього, — сказав він, указуючи на світильник з асиметричним плафоном.

— Із найскладнішого?

— Із найчеснішого.

Я придивилася до нього уважніше.

— Ви завжди так розмовляєте?

— Як саме?

— Наче кожне ваше речення мають викарбувати на стіні майстерні.

Він тихо засміявся.

— Тільки коли хтось намагається переконати мене, що скло повинно поводитися як алюміній.

Я не збиралася усміхатися. На жаль, усміхнулася.

Я дістала з теки додатковий аркуш. На ньому був технічний розріз плафона, якого Маурицій, очевидно, не отримав разом із надісланою документацією. Я розклала його поруч із його нотатками й позначила місце, де

збиралася приховати кріплення. Конструкція складалася з двох незалежних елементів. Один мав нести навантаження, а другий — лише розсіювати світло.

— Я не намагаюся змусити скло робити те, на що воно не здатне, — пояснила я. — Я хочу, щоб воно виглядало так, ніби тримається в повітрі без допомоги металу.

Маурицій нахилився над розрізом.

— Цього не було у файлах.

— Бо це конструктивне рішення, а не виробнича пропозиція.

— І все ж ви очікуєте кошторису.

— Я очікую розмови, після якої зможу передати повну документацію.

Якусь мить він мовчав. Потім відсунув попереднє креслення й підтягнув до себе нове.

— У такому разі починаємо спочатку. Але цього разу обоє відкриваємо карти.

Я не відповіла відразу.

За п'ятнадцять років керування власною студією я навчилася, що слово «співпраця» іноді було елегантною назвою ситуації, в якій одна людина пропонувала ідею, а інша привласнювала право розповідати про її створення. Мені вже доводилося проєктувати для компаній, які в каталогах друкували моє прізвище меншим шрифтом, ніж інформацію про тип кабелю живлення. Я не хотіла повертатися до тих часів.

— Залежить від того, що ви маєте на увазі під усіма картами.

— Мене не цікавить ваш список клієнтів чи прибуткова маржа. Я хочу знати, чи маю виготовити шість предметів, чи створити разом із вами щось, чого ще не існує.

Це було перше речення, яке по-справжньому змусило мене зупинитися.

— Я приїхала з готовою колекцією.

— Ви приїхали із шістьма дуже хорошими проєктами. Це не зовсім те саме.

Я мала б образитися. Натомість поглянула на бурштиновий зразок, що лежав поруч із кресленнями. Ще годину тому я не передбачала для нього жодного місця. Тепер же бачила, як він міг би змінити найважливіший світильник усієї колекції.

— Чого ви насправді хочете, пане Клос?

— Маурицій. Якщо нам доведеться провести разом кілька тижнів, прізвище почне втомлювати.

— Ми ще не домовилися, що проведемо разом кілька тижнів.

— Знаю. Тому й намагаюся тебе переконати.

Він підвів очі й уперше від нашої зустрічі зовсім не усміхнувся.

— Я хочу бути співавтором цієї колекції. А не просто її виробником.

У цеху за стіною пролунав металевий брязкіт. Хтось щось нерозбірливо вигукнув, а потім я знову почула рівномірний шум вентиляції. Я подумала, що за інших обставин могла б сприйняти цю пропозицію як здійснення професійної мрії. Спільна робота з людиною, яка розуміла матеріал так само добре, як я розуміла світло, була саме тим, чого я потребувала.

Проблема полягала в тому, що я не планувала ділитися кермом.

— Що це означає на практиці?

— Ми разом працюємо над формою. Ти відповідаєш за світло, функціональність і художню мову всієї колекції. Я — за скло, технологію та можливості майстерні. Якщо щось не працює, кожен із нас має право сказати «ні».

— А якщо ми не дійдемо згоди?

— Шукатимемо третє рішення.

— Звучить чудово, доки не заходить мова про гроші.

Маурицій кивнув.

— Тому про них ми теж поговоримо.

Ми сіли за стіл. Він дістав записник у заплямованій обкладинці, а не ноутбук чи заздалегідь підготовлену презентацію. Записував цифри швидко, без зайвих прикрас. Вартість форм, пробних виробів, робочих годин, відходів, відпалу та можливих виправлень. Він не намагався приховати позиції, які могли виглядати невигідно. Коли я запитала про відсоток невдалих відливок, він назвав його без вагань.

— За такої геометрії? Спочатку може бути двадцять п'ять відсотків.

— Багато.

— Достатньо, щоб не обіцяти тобі чудес.

— А потім?

— Якщо добре відпрацюємо процес, знизимо до менш ніж десяти.

Я почала занотовувати. Якоїсь миті він подав мені олівець ще до того, як я встигла потягнутися до сумочки.

Цей дрібний жест був дивно інтимним у своїй буденності. Він помітив, що мені потрібен інструмент, і просто подав його. Без коментарів, не перериваючи розмови.

Протягом наступної години ми сперечалися про міліметри, температури й пропорції. Маурицій відкинув моє перше рішення щодо підвішування. Я довела, що його пропозиція погіршить розподіл світла й створить темну пляму на стелі. Він приніс зразок скла іншої товщини. Я приклала до нього ліхтарик телефона, а потім змінила кут падіння світла.

— Бачиш? — запитала я машинально.

Я усвідомила, що перейшла на «ти», лише коли він відповів.

— Бачу.

Він не став мене виправляти. Не скористався нагодою пожартувати. Просто став поруч, щоб подивитися з того самого ракурсу.

Саме тоді я вперше відчула, як легко могла б звикнути до його присутності.

Не до зовнішності, хоча важко було не помітити широких плечей і спокійного обличчя чоловіка, який не намагався приховати свої сорок сім років. Радше до того, як він умів слухати. Він не чекав лише своєї черги заговорити. Коли я наводила аргумент, він перевіряв його, навіть якщо той суперечив його попередній думці.

Мені давно бракувало такої уваги.

Близько другої години дня до приміщення зайшла жінка в темно-синьому фартусі. Вона мала коротке волосся й погляд людини, яку вже багато років нічим не здивуєш.

— Мауріцію, Анджей питає, чи затверджуєш пробу на завтра. І надійшло підтвердження з друкарні.

Вона подала йому два документи.

— Дякую, Ево. За десять хвилин підійду.

Жінка поглянула на мене з доброзичливою цікавістю.

— Ви та пані зі світильниками?

— Ліліана Сова.

— Ева Борковська. Стежу за тим, щоб цей чоловік не обіцяв клієнтам речей, які потім неможливо виготовити.

— Сьогодні він пообіцяв мені зовсім небагато.

— Отже, для нього це важливо.

Мауріцій зітхнув.

— Ево.

— Уже йду.

Коли двері зачинилися, я помітила, що один із документів стосувався каталогу майстерні. Угорі виднілося велике лого: KŁOS. SZKŁO I ŚWIATŁO. Під ним розмістили фотографії кількох елегантних предметів.

— У вас є власна лінійка продукції? — запитала я.

Мауріцій прикрив документ записником, але не настільки швидко, щоб це виглядало випадковістю.

— Уже кілька років. Невелика.

— І ти хочеш її розвивати?

— Хочу, щоб майстерню асоціювали не лише з виконанням чужих замовлень.

Я зрозуміла, чому моя колекція могла цікавити його більше, ніж випливало з нашої першої розмови.

— Отже, нам обом є що доводити.

Він подивився на мене.

— Кому?

— Залежить від дня.

На мить мені здалося, що він розпитає докладніше. Але не став. Закрив записник і відсунув стілець.

— Ходімо. Покажу тобі ще одну річ.

Він провів мене до невеликого приміщення за цехом, де на металевій підставці стояв світильник, не схожий на жоден виріб із його каталогу. Плафон мав неправильну форму: з одного боку майже прозорий, з другого темний, наче міцно заварений чай. Світло проходило крізь нього нерівномірно, залишаючи на стіні м'яку смугу.

— Це експеримент дворічної давності, — сказав він. — Він так і не надійшов у продаж.

— Чому?

— Я не зміг знайти для нього відповідну конструкцію.

Я присіла навпочіпки, щоб роздивитися основу. Вона була важкою, надто масивною. Знищувала відчуття легкості скла.

— Я знаю, що тут не так.

— Здогадуюся.

— Тобі не потрібна основа. Потрібна противага, прихована в кріпленні.

Мауриційприсів поруч.

— Я подумав те саме, коли побачив твій четвертий проєкт.

Я повернула голову. Наші обличчя опинилися ближче, ніж передбачала звичайна професійна розмова. Я побачила дрібні зморшки біля його очей і невеликий поріз

на підборідді. Від нього пахло милом, деревиною й чимось теплим, чого я не могла відокремити від запаху цеху.

Він не відсунувся різко. Я теж.

— Отже, саме тому ти мене запросив? — тихіше запитала я.

— Зокрема й тому.

— А решта причин?

Він підвівся першим і простягнув мені руку. Я прийняла її, хоча допомоги не потребувала.

— Ми їх іще не з'ясували.

Ми повернулися до столу вже з іншим настроєм. Я більше не хотіла доводити, що всі мої початкові рішення були бездоганними. Мені хотілося перевірити, чого ми могли б досягти, поєднавши його знання скла з моїм досвідом проєктування освітлення.

Однак це не означало, що я погоджувалася на все.

— Зробімо одну пробу, — запропонувала я. — Один плафон. Без зобов'язань щодо всієї колекції.

— За яким проєктом?

— Четвертим. Але з новим кріпленням.

— І з іншою товщиною скла.

— Нехай буде.

Маурицій записав наші домовленості, а потім завагався над порожнім рядком.

— Попередньо можемо оформити це як проєкт майстерні.

Я підвела голову.

— Попередньо можеш називати його хоч «космічним млинцем», доки документація залишається внутрішньою. Але в договорі я хочу чітко прописане авторство проєкту.

Йому це не сподобалося. Я помітила, як на мить напружилася його щелепа.

— Звичайно.

— Мауріцію.

— Так?

— Я сказала це не випадково.

Він відклав ручку.

— Знаю.

Якусь мить ми сиділи навпроти одне одного мовчки. Тиша не була неприємною, але мала вагу чогось, чому жоден із нас поки не хотів давати назву.

— Добре, — нарешті сказав він. — Я підготую пропозицію умов. Ти її перевіриш. Нічого не починатимемо без твоєї згоди.

— А ти не зможеш почати без моїх креслень.

— Схоже, ми приречені одне на одного.

— Не перебільшуй. Поки що лише на один плафон.

Він усміхнувся, а я раптом зрозуміла, що чекала на цю усмішку.

Коли я виходила з майстерні, небо над Нижньою Сілезією мало колір мокрого графіту. Повітря було прохолодним і пахло дощем. Мауріцій провів мене до дверей, хоча не мусив.

— Ліліано.

Я обернулася.

— Так?

— Не хочу, щоб ти подумала, ніби я намагаюся привласнити твою колекцію.

Якусь мить я дивилася на нього.

— Тоді не давай мені для цього підстав.

Він не образився.

— Справедливо.

Я сіла в автомобіль із текою, повною нових зауважень, і головою, повною думок, які не планувала забирати із собою. Уперше за багато місяців я не була впевнена, яким буде кінцевий результат моєї роботи.

І вперше за такий самий довгий час ця невизначеність не була винятково неприємною.

Розділ 2 - Межі та обіцянки

Наступного ранку мене розбудив дзвінок Марти ще до того, як я встигла випити першу каву. Моя подруга мала звичку телефонувати в години, які вважала розумними, незалежно від того, чи поділяв її думку решта світу. Протягом останніх дванадцяти років вона керувала невеликою галереєю дизайну у Вроцлаві й належала до небагатьох людей, які могли сказати мені, що мій проєкт поганий, не ризикуючи покласти край нашій дружбі.

— Ну і як усе пройшло? — запитала вона замість привітання.

Я стояла біля вікна орендованих апартаментів, дивлячись на мокрі дахи маленького нижньосілезького містечка. На столі лежали креслення, які я так і не прибрала попереднього вечора. Поруч стояла чашка холодної кави й бурштиновий зразок скла, який Маурицій дозволив мені забрати, щоб роздивитися при природному освітленні.

— Цікаво.

— Це твоє слово для катастрофи або захоплення. Що цього разу?

— Поки не знаю.

Марта засміялася.

— Отже, чоловік вродливий.

— Ми говоримо про майстерню.

— Звісно. Саме тому ти звучиш, наче тобі сімнадцять і ти намагаєшся переконати матір, що йдеш лише позичити зошит.

Я притулилася чолом до прохолодної шибки.

— Йому сорок сім років, він керує власною фірмою і вважає, що половину моїх проєктів треба змінити.

— Звучить багатообіцяюче.

— Марто.

— Що? Нарешті ти зустріла когось, хто не говорить тобі лише те, що ти хочеш почути.

Я не відповіла. Не тому, що не мала аргументів. Просто знала, що в цьому одному питанні вона мала рацію.

За останні роки я збудувала життя, яке виглядало саме так, як я хотіла. Власна студія, квартира у Вроцлаві, достатньо замовлень, щоб не братися за кожне, і достатньо самотності, щоб ніхто не заважав мені працювати до другої ночі. Після розлучення я довго переконувала себе, що незалежність означає відсутність потреби пояснювати комусь власні рішення. Згодом почала підозрювати, що переплутала незалежність зі звичкою мовчати.

— Сьогодні маю домовитися з ним про умови співпраці, — сказала я.

— І чого ти боїшся?

Я поглянула на зразок скла.

— Що він захоче надто багато.

— А ти?

— Я теж.

Марта не відповіла відразу.

— Можливо, уперше за довгий час ви розмовлятимете як рівноправні партнери.

Завершивши розмову, я відкрила ноутбук і переглянула повідомлення. Маурицій надіслав проєкт графіка о шостій сорок вісім. У ньому не було зайвих люб'язностей. Були дати, витрати, доступність печей і перелік рішень, які ми мусили ухвалити до початку роботи.

Наприкінці я знайшла одне речення: «Пропоную, щоб кожен із нас мав право зупинити проєкт, якщо він перестане відповідати нашим домовленостям».

Я прочитала його двічі.

Потім додала власну умову: «Усі рекламні матеріали, презентації та публікації, що стосуються колекції, потребують попереднього затвердження обома сторонами».

Я надіслала повідомлення, перш ніж устигла замислитися, чи не звучить воно надто категорично.

Відповідь надійшла за чотири хвилини.

«Згоден. Приїжджай об одинадцятій. Покажу тобі дещо, чого неможливо надіслати електронною поштою».

Я не знала, що дратувало мене більше: його впевненість у собі чи те, що я відразу почала гадати, що він мав на увазі.

До майстерні я приїхала на кілька хвилин раніше. Ева привітала мене в офісі й провела до зали, якої я раніше не бачила. На великому столі стояли шість зразків скла, кожен під іншим джерелом світла. Поруч лежали мої креслення, цього разу без олівцевих виправлень.

Маурицій стояв біля вікна й розмовляв телефоном. Побачивши мене, він завершив розмову.

— Пунктуально, — зауважив він.